

rettiget til at stille de Fordringer, som her stilles til Godseierne. Det har været en Maxime, som man fra visse Sider har søgt at gjøre gjældende, at Fæstelovgivningen er et Privilegium for Fæstebondestanden, som man snart har fortolket i den ene og snart i den anden Retning, ganske som det stemmede med det, man vuffedede at faae ud deraf. Jeg vil i den Henseende sige, at denne hele Betragtning kan jeg ikke tiltræde. Fæstelovgivningen er langt fra at være et Privilegium; skjøndt det maaskee factisk for Tiden stiller sig saa, er det i sin legale Grund saa langt fra være et Privilegium for Fæstebondestanden, at jeg ikke nærer fjerneste Tvivl om, at den, da den blev givet, var en ligesaa stor om ikke større Byrde for Fæstebondestanden end for Godseierne. Der var overhovedet ikke Tale om noget Privilegium; men der var Tale om Foranstaltninger, som Staten fandt det nødvendigt og rigtigt at træffe for at sikke sig sit Behov af Skatter, ikke blot i Penge, men ogsaa i Personer. Og hvad er saa Resultatet af Fæstelovgivningen? Det er det, som vi nu betegne som Fæstetvang. Jeg skal gjentage, hvad det ærede Medlem for Præsts Amts 1ste Valgkreds (Scavenius) tidligere i Mødet har omtalt, nemlig at Forholdet væsentlig bestaaer deri, at Eieren, det vil sige Godseieren, ikke selv maa bruge Jorden, at Jorden udenfor Hovedgaardene skal holdes indenfor visse passende Størrelser, der give Leilighed for en Familie til at leve, og at disse mindre Jordbrug skulle være besatte med Beboere. Det er dette, Fæstetvangen indeholder, men jeg seer intetsteds i Fæstelovgivningen, navnlig i den ældre, som man saa jevnlig paaberaaber sig, Noget som helst, der skulde berettigede til at tage særligt Hensyn til Fæstefamilierne gjennem deres Efterladte, hvormod jeg vel seer, at der fra Lovgivningens Standpunkt stilles Fordringer, der sikke selve Fæsteren, saalænge han er i Besiddelse af Gaarden; men ogsaa dette er i Statens Interesse, fordi Fæsteren er et Object for Beskatningsretten. Jeg veed derimod ikke, at der nogetsteds er udtalt en Forudsætning om, at Beskyttelsen strække sig længere end til selve Fæsteren og hans Enkes Levetid. Nu vil man sige til mig: Ja,

men vi have jo Loven af 1861, og deri er der jo ligesom i Loven af 1854 for Lehn og Stamhuse taget et vist særligt Hensyn til Fæsternes Efterladte. Jeg siger her til: Ja, mine Herrer, paa denne Maade er jeg ogsaa villig til at tage det, men ikke paa den Maade, man her foreslaaer; jeg er villig til at forbinde Godseiernes Interesse med de Efterladtes Interesse, men jeg er aldeles uvillig til at lade dem bøde for at befordre den afdøde Fæsters Efterladtes Fordeel, og det er dette, man her vil gjøre. Altsaa istedetfor at følge det Spor, der efter min Overbeviisning er det eneste, der er givet i Retning af Fordeel for Fæsternes Efterladte, nemlig det, der er foresøgt i Loven af 19de Februar 1861, istedetfor at følge dette, vil man ikke alene ophæve den Præmie, som er givet i Loven af 1861, men man vil ogsaa beskaffe Godseierne til Fordeel for disse Personer. Jeg nægter ikke, at det stiller sig for mig i Retning af Fæstelovgivningen som den første Knop, der her er i Færd med at sætte sig, og hvis Frugt vil være Anerkjendelsen af en Medeiendomsret for Fæstefamilien, Noget, som jeg ikke vil være med til at anerkjende. Dernæst kommer, at, vil man stille Noget op, der i virksom Grad skal kunne hemme Selveiendoms Fremme, saa skal man netop vedtage disse Forslag; thi man gjør jo her ved saa at sige Bøndergaardene til en Art Fideicommisser for Bønderfamilierne og gjør dem endnu mere utilbøielige til at blive Kjøbere, end de nu ere. Det er en Kjendsgjerning, mine Herrer! at Grunden, hvorfor Salgene ikke ssee saa tilfredsstillende, som man ønsker, er Mangel paa Kjøbere og ikke Mangel paa Sælgere, undtagen paa ganske enkelte Steder. Jeg vil altsaa ikke kunne gaae ind paa en Forhandling paa det Grundlag, at der skal tages fra den. One for at gives til den Anden. Jeg vil gaae ind paa det Grundlag at forhandle paa, som kaldes Fæstetvang; thi der har jeg et retligt Standpunkt, hvorpaa jeg kan staae. Der staaer hver enkelt Borger overfor Statens Krav, og medens jeg Intet har imod, at man eftergiver dette Krav overfor Fæsterens Efterladte, for ogsaa fra Statens Side at begunstige dette Ophor, skal jeg tillige være villig til at forhandle om, at